

ความเหลื่อมล้ำทางสังคมไทยในยุคชีวิตวิถีใหม่*

SOCIAL INEQUALITY IN THAILAND IN THE NEW NORMAL

พระณัฐวุฒิ พันทะลี

PhraNatthawut Phanthali

พระมหาวิรุฐ วิโรจโน

Phramaha Wiruth Wirojano

สุขพัฒน์ อนนท์จารย์

Sukhapal Anonjarn

อาทิตย์ แสงเฉวก

Artit Saengchawek

พระเดชา นามวงษา

Phra Decha Namwongsa

วีรนุช พรหมจักร

Weeranucn Promjak

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

E-mail: pantalee200134go@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความเหลื่อมล้ำทางสังคมไทยในยุคชีวิตวิถีใหม่ ซึ่งความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยมีมานานและเป็นปัญหาเรื้อรังที่สะท้อนถึงความแตกต่างในการเข้าถึงชีวิตที่มีคุณภาพรวมถึงบริการทางสังคมที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงที่รัฐจัดให้ด้วย ยิ่งในปัจจุบันสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ทำให้เกิดผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของผู้คนด้านต่าง ๆ เป็นอย่างมาก “ยุค New normal” เป็นแนวทางที่หลาย ๆ คนจะต้อง

* Received 30 September 2022; Revised 30 December 2022; Accepted 31 December 2022

ปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้ชีวิต และวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปจากที่เคยออกจากบ้านเพื่อไปทำงานไปโรงเรียนต้องหันมาทำทุกอย่างที่บ้าน ทำให้เกิดช่องว่างของรายได้และทรัพย์สิน ส่งผลกระทบระยะยาวไปสู่ความเหลื่อมล้ำในสังคม อย่างไรก็ตามวิกฤตครั้งนี้ได้ทำให้ประชาชนจำนวนมากได้หันมามองเห็นปัญหาของความเหลื่อมล้ำและได้มีประสบการณ์ตรงกับระบบสวัสดิการของรัฐ ซึ่งอาจทำให้ทัศนคติของประชาชนเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เอื้อต่อการผลักดันนโยบายการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย วิกฤตครั้งนี้อาจเป็นโอกาสที่ดีในการลงมือผ่าตัดโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นใหม่และปัญหาเรื้อรังที่มีอยู่แล้วในคราวเดียวกัน เพื่อสร้างสังคมที่มีความเท่าเทียมกันและลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยให้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ความเหลื่อมล้ำ, สังคมไทย, ยุคชีวิตวิถีใหม่

Abstract

This article aims to study social inequality in Thailand in the New Normal era. Inequality in Thai society has been around for a long time and is a chronic problem that reflects the difference in access to quality life and quality social services provided by the state. Especially nowadays, the epidemic situation of COVID-19 Causing a huge impact on people's lives in various aspects "New normal era" is a way for many people to change their lifestyle. And the way of life that has changed from leaving home to go to work and go to school has to turn to do everything at home. causing a gap in income and assets Long-term impact on inequality in society However, this crisis has made many people see the problem of inequality and have a direct experience with the welfare system of the state. This may cause people's attitudes to change in a direction that is conducive to pushing forward policies to resolve inequality in Thai society. This crisis may be a good opportunity to operate on the socio-economic structure. Solve emerging and existing chronic problems all at once.

To create an equal society and reduce the problem of inequality in Thai society.

Keywords: Inequality, Thai society, New Normal

บทนำ

มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบนิเวศ มนุษย์ทุกกลุ่มมีความเสมอภาคภายใต้กฎเกณฑ์ที่มนุษย์ทุกคนขึ้นอยู่กับภายใต้กระแสน้ำแห่งการหมุนเวียนและการถ่ายทอดพลังงานอันเป็นความเท่าเทียมกันในระบบนิเวศแต่ละกลุ่มชนมีความสามารถในการที่จะรังสรรค์ภูมิปัญญาและอารยธรรมได้สวยงามเหมาะสมและสอดคล้องไปตามลักษณะนิเวศเขตต่าง ๆ อันเป็นสิ่งที่ควรจะเป็นแต่ในความเป็นจริงมนุษย์ในโลกนี้หาได้มีความเท่าเทียมและความเสมอภาคในทางสิทธิและศักดิ์ศรี โดยมนุษย์ยังมีความเหลื่อมล้ำไม่เท่าเทียมกันทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจรวมถึงในเรื่องของภาษาและวัฒนธรรม (ธันวา ใจเที่ยงและคณะ, 2555) ในปัจจุบันสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ทำให้เกิดผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของผู้คนด้านต่าง ๆ เป็นอย่างมาก “ความปกติใหม่” เป็นแนวทางที่หลาย ๆ คนจะต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้ชีวิตในวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปจากที่เคยออกจากบ้านเพื่อไปทำงานไปโรงเรียนต้องหันมาทำทุกอย่างที่บ้าน ทำให้เกิดช่องว่างของรายได้และทรัพย์สิน ส่งผลกระทบบระยะยาวนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำในสังคม และในช่วงสถานการณ์ของโควิด-19 เช่นนี้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น (ไสว วีระพันธ์ และ ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี, 2564) โดยเฉพาะความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยที่มีมานานและเป็นปัญหาเรื้อรังที่สะท้อนถึงความแตกต่างในการเข้าถึงชีวิตที่มีคุณภาพ รวมถึงบริการทางสังคมที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงที่รัฐจัดให้ด้วย ความเหลื่อมล้ำนั้นมาอย่างต่อเนื่องในสังคมไทย โดยช่องว่างระหว่างรายได้ของคนรวยกับคนจนนั้นก็เป็นอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำในสังคม ความเหลื่อมล้ำอาจเกิดจากการขาดโอกาสขาดสิทธิ ขาดทรัพยากร เนื่องจากความเหลื่อมล้ำนั้นเป็นเรื่องของความรู้สึกที่เหนือกว่าและด้อยกว่า ยิ่งความแตกต่างทางวัตถุยิ่งมากเท่าใด ความเหลื่อมล้ำทางสังคมก็ยิ่งมากขึ้นเท่านั้น เพราะสังคมที่มีความเหลื่อมล้ำมาก ความสัมพันธ์ทางสังคมก็จะเสื่อมสลายลง สังคมจะอ่อนแอผู้คนไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน คุณภาพชีวิตของคนจะดีขึ้นและมีความรู้สึกปลอดภัยภายใต้สังคมที่มีความเหลื่อมล้ำน้อยกว่า ความเหลื่อมล้ำจึงนำมาซึ่งความแตกแยกและฝุ่ร่อนของสังคม ความเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยที่กำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้ คือความเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมในทางมิติต่าง ๆ เช่น ความตื่นตัวในด้านอัตลักษณ์ ความมีศักดิ์ศรี ความต้องการการยอมรับ

นับถือ ความต้องการความเสมอภาค การไม่ถูกเลือกปฏิบัติ เมื่อความคาดหวังเหล่านี้มักต้องพบกับความผิดหวังอยู่เสมอ จึงทำให้เกิดความรู้สึกว่าได้รับการปฏิบัติอย่างไม่ยุติธรรม จึงเป็นสาเหตุสำคัญของความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในสังคมและความเหลื่อมล้ำเหล่านี้มันวันยังก่อตัวจนกลายเป็นรอยเลื่อนในสังคมไทยที่รอวันจะปะทุระเบิดขึ้นมาอันจะก่อให้เกิดความเสียหายมากในสังคมไทย (กมลพร กัลยาณมิตร, 2559)

ประเทศไทยยังประเทศที่มีการกระจุกตัวของรายได้และทรัพย์สินสูงมากประเทศหนึ่งในเอเชีย โดยกลุ่มคนรวยที่สุด 20 % มีส่วนแบ่งรายได้ 56 % และมีส่วนแบ่งทรัพย์สิน 70 % มีค่าสัมประสิทธิ์จีนิ (Gini coefficient) ซึ่งใช้วัดความไม่เท่าเทียมของการกระจายรายได้นั้นสูงพอ ๆ กับกลุ่มประเทศลาตินอเมริกาสถานะดังกล่าวก่อให้เกิดความเสี่ยงที่จะเกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรงในสังคม ทั้งนี้สาเหตุของความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมมีหลายประการและมีความสลับซับซ้อนมาก โดยหนึ่งในนั้นเกิดจากนโยบายของรัฐเอง เนื่องจากตามธรรมชาติการออกนโยบายของรัฐจะก่อให้เกิดการได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์ และเกิดผลกระทบต่อกันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมอยู่แล้ว หากรัฐจัดสรรทรัพยากรได้ไม่ดี จะทำให้มีนโยบายรัฐจำนวนมากที่ก่อให้เกิดค่าเช่าทางเศรษฐกิจหรือผลตอบแทนส่วนเกินให้กับกลุ่มคนบางกลุ่มอย่างมหาศาล ก่อให้เกิดความสูญเสียประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ ทำให้รัฐมีรายได้ลดลงและไม่สามารถจัดสรรทรัพยากรให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกัน และนำมาสู่ผลเสียต่อเศรษฐกิจและสังคมส่วนรวมได้ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2565) จนก่อให้เกิดผลกระทบต่าง ๆ เช่น ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างรายได้เพิ่มขึ้น เห็นความสำคัญของเงินวัตถุนิยมมากกว่าคุณธรรมศีลธรรม ก่อให้เกิดการหาช่องทางแสวงหาผลประโยชน์ในหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เกิดการทุจริตคอร์รัปชันตามมาอย่างมากมาย จนเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ นำไปสู่ความขัดแย้งในคนไทยด้วยกันเอง ในที่สุดประเทศชาติก็เสียหายเสียโอกาสในการพัฒนาประเทศ (ณัฐดนัย แก้วโพนงาม, 2561) ทั้งนี้การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาได้เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจทำให้เกิดช่องว่างทางเศรษฐกิจของคนไทยอยู่ในระดับที่สูง และรายได้เฉลี่ยของคนรวยที่สุดร้อยละ 20 เมื่อเปรียบเทียบกับคนจนที่สุดร้อยละ 20 มีรายได้ถึงร้อยละ 54-59 ของรายได้รวมทั้งประเทศ ในขณะที่กลุ่มคนจนที่สุดมีสัดส่วนน้อยกว่าร้อยละ 5 จึงส่งผลให้เกิด “ความเหลื่อมล้ำทางสังคม” และส่งผลให้มีคนด้อยโอกาสเกิดขึ้นและกล่าวได้ว่า

เป็นจุดเริ่มต้นของความด้อยโอกาสทุกกลุ่ม เกิดปัญหาสังคมไม่ยอมรับ สังคมไม่เปิดใจ และที่สำคัญไม่เปิดโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ ของชุมชนหรือแม้แต่การทำงานได้รับการกดขี่ค่าแรงการถูกเอารัดเอาเปรียบผลักดันให้คนกลุ่มนี้ทำผิดกฎหมาย “ผู้ด้อยโอกาส” เป็นผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อนและได้รับผลกระทบในด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สาธารณสุข การเมือง กฎหมาย วัฒนธรรม ภัยธรรมชาติ และภัยสงคราม รวมถึงผู้ที่ขาดโอกาสที่จะเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐานของรัฐ ตลอดจนผู้ประสบปัญหาที่ยังไม่มีองค์กรหลักรับผิดชอบอันจะส่งผลให้ไม่สามารถดำรงชีวิตได้เท่าเทียมกับผู้อื่น ปัญหาาร่วมของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสคือปัญหาความยากจน จึงส่งผลให้ผู้ด้อยโอกาสขาดสิทธิและโอกาสการเข้าถึงบริการสวัสดิการสังคมของรัฐ การถูกสวมสิทธิ การถูกเอารัดเอาเปรียบ การไม่สามารถปกป้องสิทธิของตนเองได้ ความไม่รู้ความไม่เข้าใจในช่องทางการเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ ที่รัฐกำหนดให้ จึงส่งผลกระทบต่อผู้ด้อยโอกาสมีคุณภาพชีวิตที่ต่ำกว่ามาตรฐานในสังคมไทย (นิรันดร์ บุญสิงห์, 2563)

ดังนั้น ผู้เขียนบทความจึงมีความสนใจที่จะศึกษาในเรื่อง “ความเหลื่อมล้ำทางสังคมไทยในยุคชีวิตวิถีใหม่” เพื่อให้ผู้อ่านได้มองเห็นปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมไทยในปัจจุบันว่ามีปัญหาอย่างไรบ้าง และรัฐควรมีแนวทางแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำนี้อย่างไร เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุดและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ความหมายของความเหลื่อมล้ำ

ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยนั้น มีการถกเถียงถึงเรื่องราวที่หลากหลายและความแตกต่างกัน จึงมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำไว้ดังนี้

อรอนงค์ ทวีปรีดา (2559) ได้อธิบายว่า ความเหลื่อมล้ำ คือ ความไม่เท่าเทียมกันของการกระจายทรัพยากรและฐานะความเป็นอยู่ของประชากรในประเทศ หรือสถานการณ์ที่บุคคลหนึ่งได้รับบางอย่างที่คนอื่นไม่ได้รับ โดยไม่ได้ครอบคลุมเฉพาะความแตกต่างด้านรายได้หรือความมั่งคั่ง แต่ยังรวมถึงความไม่เท่าเทียมกันของโอกาส การเข้าถึงทรัพยากรและบริการพื้นฐานทางสังคม

พระเชมทัต สีสาสโร (2560) อธิบายว่า ความเหลื่อมล้ำ หมายถึง ความแตกต่างความไม่เท่าเทียมกัน ความไม่เสมอภาค (Inequality, Disparity) หรือสถานการณ์ที่กลุ่มบุคคลในสังคมมีบางอย่างไม่เท่ากัน เช่น สถานภาพทางสังคม พื้นที่ของความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิการออกเสียง และการเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาเสรีภาพในการ

พูดและการชุมชน อำนาจการต่อรองระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง การเข้าถึงบริการทางสังคม กระบวนการยุติธรรม การศึกษา การสาธารณสุข ที่อยู่อาศัย ตลอดจนบริการสาธารณสุขอื่น ๆ

ภรณ์ยู มายูร และ อลงกรณ์ อรรถแสง (2561) ได้อธิบายว่า ความเหลื่อมล้ำ หมายถึง ความไม่เท่าเทียมกัน เช่น ฐานะ เพศ การศึกษา รายได้ ความเหลื่อมล้ำทางสังคมเป็นปัญหาใหญ่ในสังคม ประการหนึ่งที่ถูกนำมาพิจารณาว่าเป็นสาเหตุที่นำมาสู่ความขัดแย้งกันเองระหว่างคนในสังคมเดียวกัน ทั้งในทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อมีความรู้สึกว่าคุณเอารัดเอาเปรียบ ถูกดูถูกเหยียดหยาม มีความไม่เสมอภาค ไร้ศักดิ์ศรีหรือไม่ชอบธรรม ซึ่งอาจนำมาสู่ความขัดแย้งให้เกิดขึ้นในสังคมได้ ได้แก่ ความเหลื่อมล้ำของการเข้าถึงงานบริการของภาครัฐ การเข้าถึงเทคโนโลยีหรือไอที หรือการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

อำนาจ มงคลสืบสกุล (2563) อธิบายว่า ความเหลื่อมล้ำ คือ ความไม่เท่าเทียมกัน (inequality) ซึ่งเนื่องจากความไม่เท่าเทียมกันปรากฏในทุก ๆ เรื่อง ทุก ๆ พื้นที่ ทุก ๆ ภาคส่วน และทุก ๆ เวลา จึงเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่อาจจะขจัดให้หมดสิ้นไปได้ ความเหลื่อมล้ำทางสังคมเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับสังคมมาอย่างยาวนาน สิ่งเหล่านี้ถือเป็นการผลิตซ้ำที่เกิดขึ้นจากหลายปัจจัยร่วมกันโดยเฉพาะปัจจัยทางเศรษฐกิจ โดยมีกลุ่มคนเปราะบาง คนชายขอบ ที่ยังคงเป็นตัวแสดงหลักที่รับบทเป็นผู้ที่ถูกเลือกปฏิบัติ ถูกกีดกัน และถูกตีตราอยู่เสมอไป ไม่ว่าจะเป็นในสถานการณ์ใด ๆ ก็ตาม

ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี และ ภิญญา อนุพันธ์ (2564) ได้อธิบายว่า ความเหลื่อมล้ำ หมายถึง ความต่างกัน ความไม่เสมอกัน หรือความไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งจะพบว่ามีปรากฏอยู่ในสถานภาพทางการเงิน สังคม สิทธิในทรัพย์สิน การเมือง และการศึกษา ทุกเรื่อง ทุกพื้นที่ ทุกภาคส่วน ทุกเวลา

วินิจ ฝาเจริญ และคณะ (2564) อธิบายว่า ความเหลื่อมล้ำ หมายถึง ความไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งจะพบว่ามีปรากฏอยู่ในทุกเรื่อง ทุกพื้นที่ ทุกภาคส่วน และทุกเวลา จึงเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่อาจขจัดหรือจัดการให้หมดสิ้นไปได้ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง แต่สิ่งที่พอจะสามารถทำได้ คือ การลดความเข้มข้นของความเหลื่อมล้ำให้ลดน้อยลงตามสมควร ซึ่งก็จะต้องวิเคราะห์แยกแยะถึงปัญหาสาเหตุของความเหลื่อมล้ำนั้นให้ชัดเจนก่อน เพื่อจะนำไปสู่การปฏิรูปหรือแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

จากนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของความเหลื่อมล้ำ ผู้เขียนจึงสามารถสรุปได้ว่า “ความเหลื่อมล้ำ” คือ ความไม่เท่าเทียมกัน ความต่างกัน ความไม่เสมอกันในทุกเรื่องทุกพื้นที่ ทุกภาคส่วน และทุกเวลา เช่น รายได้ การศึกษา กระบวนการยุติธรรม การสาธารณสุข ที่อยู่อาศัย ตลอดจนการเข้าถึงทรัพยากรและบริการพื้นฐานทางสังคม

ความเหลื่อมล้ำด้านอำนาจ

ความเหลื่อมล้ำเป็นปัญหาใหญ่ของไทยที่ถูกพูดถึงมาเกิน 20 ปีแล้ว แต่มิติที่ขาดหายไปหรือไม่ได้รับความสำคัญคือมิติทางการเมืองของความเหลื่อมล้ำ เพราะอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันหรือไม่แม้แต่จะใกล้เคียงกันของคนกลุ่มต่าง ๆ คนกลุ่มไร้หรือด้อยอำนาจจึงถูกแย่งชิงทรัพยากร โอกาส และการสนับสนุนที่พึงมีพึงได้ จนไม่อาจพัฒนาตนเองให้พ้นจากความยากจนไปได้ซ้ำสมรรถนะส่วนตัวที่อาจใช้ประโยชน์ได้ก็มักถูกนโยบายรัฐขัดขวางกีดกันให้ใช้ได้อย่างจำกัด ถึงจะขยันขันแข็งและเก่งกล้าสามารถสักปานใด โอกาสที่คนไร้หรือด้อยอำนาจจะยกฐานะของตนเองและครอบครัวให้ก้าวสูงขึ้น จึงเป็นไปได้ยากมาก การเมืองเป็นหนึ่งในรากลึกปัญหาความเหลื่อมล้ำ การขาดกลไกที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำเป็นหนึ่งในผลพวงที่เกิดจากสถาบันการเมืองที่มีลักษณะไม่เชื่อมโยงกับความรับผิดชอบส่วนรวม ผลลัพธ์หลายอย่างที่เกิดขึ้นต่อเนื่องจากระบบการเมืองที่ขาดประสิทธิภาพของไทย คือ 1) เสรีภาพของสื่อ ซึ่งเป็นตัวสะท้อนสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและตรวจสอบการทำงานของรัฐที่ไทยอยู่ลำดับที่ 113 จาก 141 ประเทศ 2) ด้านความปลอดภัยของประชาชนและการคอร์รัปชันได้คะแนนที่ค่อนข้างต่ำ 3) การปกป้องทรัพยากรทางปัญญาที่ไม่ได้มาตรฐานและไม่ดีนัก 4) กฎหมายก้ำกึ่งการแข่งขันที่ไม่สามารถใช้ได้อย่างเต็มที่ (ธนาคารเกียรตินาคินภัทร, 2561)

มิติทางการเมืองจึงเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำหรือทำให้ความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นแล้วดำรงอยู่ต่อไป ความเหลื่อมล้ำทางการเมืองมักนำมาซึ่งความตึงเครียดในสังคมอย่างสูง จนกลายเป็นอุปสรรคใหญ่ที่ขัดขวางคนทุกกลุ่มให้ไม่อาจพัฒนาตนเองได้เต็มสมรรถภาพ แม้นายทุนใหญ่ ๆ ก็หลีกเลี่ยงที่จะลงทุนในสังคมที่มีความเครียดสูงเกินไป ผู้นำเงินไปลงทุนในประเทศอื่นที่ดูจะให้ผลกำไรมั่นคงกว่าไม่ได้ หรือหากเป็นพันธมิตรของคณะรัฐประหาร ก็ถือโอกาสเอารัดเอาเปรียบคนส่วนใหญ่ได้อย่างโจ่งแจ้งตรงไปตรงมามากขึ้น แทนที่ความเหลื่อมล้ำทางการเมืองจะถูกแก้ไข เพื่อให้การเมืองสะอาดขึ้นและไม่จำเป็นต้องใช้ความรุนแรงอีก กลับเกิดการยึดอำนาจและทำให้ความเหลื่อมล้ำทางการเมืองกลายเป็นสถาบันถาวร ด้วยประกาศคำสั่งของคณะรัฐประหารและรัฐธรรมนูญที่คณะรัฐประหารจ้างวาน

บริวารให้ร่างขึ้นตราบเท่าที่ไม่ขจัดความเหลื่อมล้ำทางการเมืองให้บรรเทาลง โอกาสที่จะลดความเหลื่อมล้ำลงได้ก็ยิ่งยาก (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2561)

จากประวัติศาสตร์ทางการเมืองการปกครองของไทยที่ผ่านมาจะพบว่าประเทศไทยมีพื้นฐานของการปกครองด้วยอำนาจรัฐรวมศูนย์ที่ผ่านมาอำนาจได้เคลื่อนย้ายไปจากพระมหากษัตริย์ไปสู่คณะราษฎรสู่กองทัพและปัจจุบันได้ไปกระจุกตัวอยู่กับนักการเมืองและนายทุน โดยที่อำนาจรวมศูนย์ไม่มีสมรรถนะในการแก้ปัญหาความยากจน อีกทั้งยังเป็นตัวการสร้างความขัดแย้งและสร้างปัญหาแก่ชุมชนท้องถิ่นในรูปแบบของโครงการพัฒนา การเมืองในระบบปกติของไทยจึงเป็นเพียงมายาคติของการมีส่วนร่วมที่เป็นการบังคับประชาชนให้ยอมจำนนต่ออำนาจรัฐโดยผ่านกระบวนการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพื่อสร้างความชอบธรรมในการครอบครองและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติผ่านการนิยามความหมายของการพัฒนา โดยที่ชุมชนท้องถิ่นถูกกันออกไปจากกระบวนการตัดสินใจทางนโยบาย ตัวอย่างที่ชัดเจน เช่น ตลอดระยะที่ผ่านมาของทุกรัฐบาลที่ได้ชื่อว่าเป็นมาจากการเลือกตั้งแต่ก็มักจะไม่สามารถผ่านร่างกฎหมายที่มีการร่างโดยภาคประชาชนได้ ยกตัวอย่าง เช่น ร่าง พ.ร.บ. ป่าชุมชน, ร่าง พ.ร.บ. ส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และร่าง พ.ร.บ. ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง เป็นต้น

นอกจากนี้ผลของการนำพาประเทศที่มีทิศทางการมุ่งเน้นไปสู่การพัฒนากระแสหลักทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมที่ผ่านมานั้น ก่อให้เกิดความขัดแย้งของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างกลุ่มพลังหลักในสังคม โดยเฉพาะกลุ่มทหาร กลุ่มนายทุน กลุ่มนักการเมือง และข้าราชการ อันเป็นการบ่งชี้ถึงจุดอ่อนที่สำคัญของวัฒนธรรมทางการเมืองในสังคมไทยที่มีลักษณะอำนาจนิยม พึ่งพาระบบอุปถัมภ์และการปกครองที่มี ลักษณะแบบรวมศูนย์อำนาจโดยกลุ่มชนชั้นนำในสังคมได้อย่างชัดเจน ยิ่งว่าทฤษฎีของการกระจายอำนาจและการกระจายรายได้ที่ถกเถียงในรัฐสภาของไทยนั้น ก็เป็นเพียงรูปแบบซึ่งยังไม่มีจิตวิญญาณที่แท้จริงเพราะแม้ว่าจะมีการเลือกตั้งแต่ก็ปราศจากอิทธิพลของชุมชนหรือชาตรอยต่อระหว่างปัจเจกชนกับสังคม โดยเฉพาะชนชั้นกลาง ถึงแม้ว่าจะได้รับอิทธิพลของแนวคิดประชาธิปไตยจากตะวันตกที่เข้มข้นกว่าชนกลุ่มอื่น แต่เป็นแค่เทคนิควิธีเพราะที่ผ่านมามชนชั้นกลางไม่สามารถเป็นความหวังให้กับสังคมไทยได้ เพราะมีลักษณะของการดูแล ผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มมากกว่าที่จะมุ่งหวัง

สิทธิเสรีภาพและการสร้างความเท่าเทียมกันให้เกิดแก่สังคมโดยรวม โดยเฉพาะในด้านนโยบายในการดูแลความเป็นอยู่ในเรื่องของปากท้องหรือสวัสดิการของกลุ่มคนรากหญ้าที่ไม่สามารถเข้าถึงอำนาจทางการเมืองและมักถูกมองว่าเป็นตัวถ่วงของการพัฒนา ซ้ำร้ายไปกว่านั้นคือการที่ทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่น อันได้แก่ ที่ดิน แม่น้ำ แร่ธาตุ และป่าไม้ของชุมชนท้องถิ่นกลับถูกแย่งชิงโดยการสมคบกันระหว่างอำนาจรัฐและอำนาจทุนซึ่งทำให้เกิดปัญหาความยากจนและปัญหาความอ่อนแอของชุมชนที่ถูกกลืนหายไปทุกพื้นที่ของสังคมไทยจนก่อให้เกิดความขัดแย้งของความคิดทางการเมืองสู่ประชาชนในระดับรากหญ้าที่ขยายวงพื้นที่อย่างกว้างขวางอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อนในประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองไทย จนทำให้ประชาชนเกิดความไร้ศรัทธาในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยที่มีตัวแทนผ่าน ทางรัฐสภาแล้วหันกลับมาพิจารณาถึงอำนาจของตัวเองผ่านการรวมกลุ่มกันในรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อที่จะขยายพื้นที่ในการประกาศตัวตนและเจตจำนงร่วมของกลุ่ม เพื่อให้สังคมโดยทั่วไปได้รับทราบถึงข้อเสนอหรือความต้องการของเสียงเรียกร้อง ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มสภาองค์กรชุมชน กลุ่มภาคประชาสังคม หรือแม้แต่กลุ่มคนต่าง ๆ ที่ออกมาเรียกร้องเคลื่อนไหวทางการเมืองในปัจจุบัน (ไททัศน์ มาลา, 2554)

สรุป ความเหลื่อมล้ำด้านอำนาจเกิดจากความขัดแย้งของความสัมพันธเชิงอำนาจระหว่างกลุ่มพลังหลักในสังคม โดยเฉพาะกลุ่มทหาร กลุ่มนายทุน กลุ่มนักการเมือง และข้าราชการ อันเป็นการบ่งชี้ถึงจุดอ่อนที่สำคัญของวัฒนธรรมทางการเมืองในสังคมไทยที่มีลักษณะอำนาจนิยมที่พึ่งพาระบอบอุปถัมภ์และการปกครองที่มีลักษณะแบบรวมศูนย์อำนาจโดยกลุ่มชนชั้นนำในสังคมไทยได้อย่างชัดเจน

ความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจ

ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ คือ ความไม่เท่าเทียมกันในการกระจายรายได้ ความเหลื่อมล้ำในความมั่งคั่งหรือทรัพย์สิน และความเหลื่อมล้ำในโอกาสของคนในสังคม ในฐานะของคนที่คุณค่าและอาศัยในชนบท เห็นว่าความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจยังขึ้นกับนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดและภาคของรัฐบาล จังหวัดและภาคที่อยู่ในยุทธศาสตร์การพัฒนาของรัฐบาล ก็จะมีงบประมาณมาลงทุนจำนวนมากและดึงดูดการลงทุนต่อเนื่องจากภาคเอกชน และทำให้ภูมิภาคนั้นมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงกว่าภาคอื่น ๆ และทำให้ธุรกิจและครัวเรือนในภูมิภาคดังกล่าวมีรายได้ความมั่งคั่งและโอกาสต่าง ๆ ดีกว่าประชากรในภาคอื่น นอกจากนั้นความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยีด้านดิจิทัลก็จะเป็นอีกสาเหตุหนึ่งของความเหลื่อมล้ำ

ทางเศรษฐกิจในอนาคตและคนที่ขาดทักษะด้านดิจิทัลจะเป็นคนจนรุ่นใหม่ (ไทยโพสต์ออนไลน์ , 2565)

สาเหตุความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจ

1) สถานการณ์คนจนยุคโควิด-19 ลำบากกว่าเดิมมาก เพราะพึ่งพึ่งอะไรได้น้อยลง ทำให้ความฝันที่จะเลื่อนชนชั้นของคนจนโอกาสยิ่งหายไป

2) ความยากจนของไทยเป็นสองหน้าของเหรียญเดียวกัน เพราะที่ผ่านมาแม้ภาครัฐจะแก้ปัญหาความยากจน ทำให้จำนวนคนจนตามดัชนีชี้วัดความยากจนลดลงได้ช่วงหนึ่ง แต่ความเหลื่อมล้ำกลับยิ่งสูงมากขึ้นตามไปด้วย

3) คนรวย 10% ในสังคมไทยไม่เดือดร้อนกับปัญหาจากโควิด-19 แต่คนจนกลับต้องอยู่ภายใต้วิกฤตและเงื่อนไขแวดล้อมที่ทำให้สภาพชีวิตเหลื่อมล้ำมากขึ้น

4) ต้นทุนปัญหาความเหลื่อมล้ำนั้นเนื้อแท้อันตรายมากกับทุกคนทุกชนชั้น เพราะว่า จะกระทบกับทั้งหมดของสังคม สังคมจะเปราะบางมากขึ้นใช้ความรุนแรงมากขึ้น ผู้คนเกิดปัญหาสุขภาพจิตที่สัมพันธ์กับความเหลื่อมล้ำ

5) สิ่งที่รัฐบาลทำขณะนี้ คือ การเยียวยาทั้งหลาย เป็นกระบวนการคล้ายหยอดน้ำข้าวต้มแบ่งข้าวให้คนพอยังชีวิตได้ แต่ไม่ทำให้เกิดการแก้ปัญหาความยากจนความเหลื่อมล้ำเลย

6) โครงการกู้เงินของรัฐ ไม่นำไปสู่การจ้างงาน หรือจ้างงานน้อย เมื่อไม่เกิดการจ้างงานต่อเนื่องสภาพการหมุนเวียนของเศรษฐกิจในตลาดจึงไม่มี

7) วันนี้นำการวางนโยบายเพื่อแก้ปัญหาความยากจนที่สัมพันธ์กับความเหลื่อมล้ำต้องคิดให้ทุกมิติมากขึ้น

8) หากไปดูในรายละเอียดของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คนในรัฐบาลยังมองไม่เห็นปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำแบบเข้าใจจริง ๆ ไม่เข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้นและการเปลี่ยนแปลงในชนบทที่ทุกวันนี้ได้กลายร่างเป็นสังคมผู้ประกอบการในชนบท กล่าวคือ สังคมแบบชาวนามลุ่มสลายนานแล้ว ชนบทดั้งเดิมที่มีกระท่อมชาวนา คอกควาย มีชาวนาทำนาแบบวันวานยังหวานอยู่ที่เคยเห็นบนรูปโปสเตอร์ไม่มีแล้ว รวมทั้งความสัมพันธ์ทางสังคมแนวตั้งแบบผู้ใหญ่-ผู้น้อย เจียมเนื้อเจียมตัว เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ยอมจำนนต่ออำนาจ ก็ลดลงจน

เกือบไม่เหลือให้เห็น ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในชนบทในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ได้ทำให้ระบบการผลิตและระบบสังคมแบบสังคมชาวนาล่มสลายลง แล้วนำไปสู่การก่อรูปสังคมชนบทรูปแบบใหม่ขึ้นมา อาจเรียกว่าสังคมผู้ประกอบการในชนบท นั่นคือ การเกิดเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมแนวระนาบ แทนที่ความสัมพันธ์แนวตั้งในระบบอุปถัมภ์แบบเดิมที่เคยเป็นความสัมพันธ์หลักของสังคมชาวนา

9) รัฐจะต้องสร้างสังคมชนบทและเกษตรกรให้เกิดพลังที่เรียกว่า ‘สมาคมผู้ประกอบการในชนบท’ เพราะบริบทสังคมไทยได้เปลี่ยนไปมากแล้ว

10) ความเหลื่อมล้ำที่รุนแรงขณะนี้ ทำให้เกิดการผิดปกติที่สะท้อนทุกฝ่าย

11) ตั้งคำถามถึงกลุ่มทุน 200-300 กลุ่มในประเทศที่ดูดซับประโยชน์มากขึ้น หากจะยอมลงบ้างเพื่อร่วมสร้างสังคมที่เปราะบางให้เข้มแข็งขึ้น

12) อย่างไรก็ตามบทบาทรัฐไทยขณะนี้ได้ทำหน้าที่จรรโลงความเหลื่อมล้ำเกื้อหนุนตระกูลใหญ่

13) แนวทางกำหนดนโยบายที่จะแก้เรื่องนี้ เมื่อไม่ได้แก้เชิงโครงสร้างยิ่งทำให้ความเหลื่อมล้ำยังคงเกิดอย่างเหนียวแน่น

14) สภาพวันนี้คนจนข้ามรุ่น รุ่นพ่อแม่ปู่ย่าตายาย ทำให้เกิดชนชั้นคนจนที่เลื่อนชนชั้นมาเป็นชนชั้นกลางไม่ได้

15) สังคมไหนทำให้ผู้คนสูญเสียความหวังสังคมนั้นน่าหวง

16) วันนี้ประเทศไทยกำลังเกิดภาพของสังคมชนชั้นเป็นก้อนเรียงกันแต่แยกจากกันชัดเจน เปรียบเทียบกับการที่คนข้างบนสามารถเข้าถึงทรัพยากรเทคโนโลยีต่าง ๆ ไปสู่เมตาเวิร์สได้ แต่ชนชั้นล่างต้องเอาชีวิตรอดไม่มีโอกาสเข้าถึง ส่วนชนชั้นกลางอยู่ภาวะขึ้นไม่ได้ และก็พยายามไม่ให้ถูกผลักดันข้างล่าง ดังนั้น ในอนาคตจะเห็นเส้นแบ่งชัดขึ้น

17) รัฐบาลปัจจุบัน ทำให้เกิดรัฐบริษัทยุคใหม่หรือรัฐผูกกับกลุ่มทุนกลุ่มใหญ่

18) ต้องสร้างเมืองที่ทำให้เกิดความยุติธรรม กล่าวคือ ต้องมีประชาธิปไตยรับความหลากหลาย นำไปสู่ความเสมอภาคมากขึ้น โมเดลตัวอย่างคือ หลายประเทศทำให้หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สร้างรัฐสวัสดิการผ่านกระบวนการเสรีนิยมและประชาธิปไตย ทำให้รัฐต้องตอบสนองผู้คนและพลังอำนาจจากเบื้องล่าง ถ้าทำให้คนในสังคมไทยเข้าใจหลักการนี้ว่า รัฐมีไว้เพื่อตอบสนองผู้คนก็จะเห็นพัฒนาการของการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ

19) คนรุ่นใหม่คือความหวังในแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ ซึ่งอยู่ในหัวใจ 3 ประการ คือ คนรุ่นใหม่เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันทางอำนาจ คนรุ่นใหม่มีมิตียอมรับความหลากหลายของคนในสังคมมาก และคนรุ่นใหม่มีความกล้าหาญ (ชลาทิพย์ ถิรสุนทรากุล, 2565)

สรุป ความเหลื่อมล้ำเป็นประเด็นที่สำคัญในสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังโควิด-19 แพ้ระบาดเป็นวงกว้างไปทั่วโลกและสร้างผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมในหลายมิติ ซึ่งรัฐบาลยังมองไม่เห็นปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำแบบไม่เข้าใจจริง ๆ ในสิ่งที่เกิดขึ้นและการเปลี่ยนแปลงในชนบทที่ทุกวันนี้ได้กลายร่างเป็นสังคมผู้ประกอบการในชนบท กล่าวคือสังคมแบบชานาหล่มสลายนานแล้ว ชนบทดั้งเดิมที่มีกระท่อมชานา คอกควาย มีชานาทำนาแบบวันวานยังหวานอยู่ที่เคยเห็นบนรูปโปสการ์ดไม่มีแล้ว รวมทั้งความสัมพันธ์ทางสังคมแนวตั้งแบบผู้ใหญ่-ผู้น้อย เจียมเนื้อเจียมตัว เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ยอมจำนนต่ออำนาจ กัดตลงจนเกือบไม่เหลือให้เห็น ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในชนบทในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ได้ทำให้ระบบการผลิตและระบบสังคมแบบสังคมชานาหล่มสลายลง แล้วนำไปสู่การก่อรูปสังคมชนบทรูปแบบใหม่ขึ้นมา อาจเรียกว่าสังคมผู้ประกอบการในชนบท และประชาชนส่วนใหญ่ได้รับเงินจากการทำงานยังไม่พอเลี้ยงปากท้องและต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากแหล่งอื่นและมีหนี้สินที่ต้องทยอยจ่ายอีกมากน่าจะเป็นเหตุผลว่าทำไมหลายคนไม่ได้รับรู้สึกว่าเศรษฐกิจดีและสะท้อนถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำที่มีมานาน

ความเหลื่อมล้ำด้านสาธารณสุข

นับตั้งแต่ปี 2545 อาจกล่าวได้ว่าเป็นช่วงเวลาเริ่มต้นที่ทำให้คนไทยลดภาวะที่เรียกว่า “ล้มละลาย” จากค่ารักษาพยาบาล เนื่องจาก พ.ร.บ. หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 มีผลบังคับใช้ทำให้คนไทยที่ไม่ได้อยู่ในสิทธิรักษาพยาบาลระบบประกันสังคมและสวัสดิการข้าราชการ มีสิทธิรักษาพยาบาลในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ หรือ “บัตรทอง” ที่เป็นประกันสุขภาพภาครัฐ ส่งผลให้อัตราการเข้าถึงบริการระบบสาธารณสุขเพิ่มมากขึ้น แต่ในมุมมองของภาคประชาสังคมเห็นว่าแม้คนไทยเข้าถึงมากขึ้นแต่ยังมีความเหลื่อมล้ำ ยังมีปัญหาการเข้าถึงบริการสาธารณสุขส่วนบุคคล อันเกิดมาจาก 1) สถานภาพทางสังคม เช่น เพศ ภาษา เชื้อชาติ ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคในการเข้ารับบริการสาธารณสุข 2) ทุนทางสังคม กล่าวคือ

การมีคนใกล้ชิดอย่างครอบครัว เพื่อน ให้คำแนะนำจะเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงบริการของ สาธารณสุขมากขึ้น 3) ทุนมนุษย์ เช่น การศึกษา อาชีพ ซึ่งมีผลต่อคุณภาพของบริการที่ได้รับ จากสถานบริการ (ธนรัตน์ เขียวลายเลิศ, 2565) อย่างไรก็ตามยังมีประเด็นความเหลื่อมล้ำ ระหว่างกองทุนประกันสุขภาพภาครัฐ 3 กองทุน คือ บัตรทอง สวัสดิการข้าราชการ และ ประกันสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการออกแบบระบบและการแยกส่วนกลไกการอภิบาล ระบบประกันสุขภาพ ได้แก่ การเลือกปฏิบัติระหว่างสิทธิที่แตกต่างกัน เช่น ข้าราชการมี แนวโน้มได้รับยาราคาแพงมากกว่าผู้ป่วยบัตรทอง และความเหลื่อมล้ำระหว่างพื้นที่ เช่น การ กระจายของทรัพยากรและคุณภาพของบริการ ทั้งนี้ปัจจุบันยังมีความเหลื่อมล้ำในระบบ ประกันสุขภาพภาครัฐ 3 กองทุนแน่นอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน 2 ประเด็นสำคัญ คือ 1) การ ให้บริการด้านสาธารณสุขที่ยังพบว่ามี ความแตกต่างกันเมื่อผู้เจ็บป่วยเดินเข้าไปรับบริการการ รักษา แม้แพทย์จะให้การรักษเหมือนกัน แต่การให้ยาหรือสิทธิประโยชน์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการ รักษาดูแลสุขภาพยังมีความแตกต่างกัน ทั้งที่เป็นคนไทยเหมือนกัน ซึ่งเรื่องนี้ถือเป็นเรื่อง ใหญ่ที่จะต้องดำเนินการแก้ไขให้ระบบบริการสาธารณสุข เพื่อให้คนไทยทุกคนได้รับบริการ คุณภาพและมาตรฐานที่เหมือนกันเมื่อเข้ารับการรักษาพยาบาล โดยไม่ต้องคำนึงถึงสถานะของ บุคคลนั้น และ 2) งบประมาณที่สนับสนุน 3 กองทุน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่นำมาสู่ปัญหาความ เหลื่อมล้ำในระบบบริการสาธารณสุข โดยข้าราชการสามารถเบิกจ่ายค่ารักษาพยาบาลได้โดยมี เพดานที่สูงมาก เฉลี่ยต่อคนต่อปีราว 12,000 บาท ขณะที่ระบบบัตรทองมีเพดานงบเหมาจ่าย รายหัวต่อคนต่อปีอยู่เพียงราว 3,000 บาทต่อคนต่อปี เพราะฉะนั้นหากสามารถดำเนินการให้มีการ จัดสรรงบประมาณได้เท่าเทียมในทุกระบบประกันสุขภาพภาครัฐไปสู่โรงพยาบาล เชื่อว่า ความเหลื่อมล้ำจะไม่เกิดขึ้น หรือแม้แต่ในระบบประกันสังคมก็มีความเหลื่อมล้ำ เนื่องจากเป็น ระบบเดียวที่ผู้ประกันตนต้องจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุน ส่วนอีก 2 ระบบรัฐบาลสนับสนุน งบประมาณโดยผ่านระบบภาษี แต่คนในระบบประกันสังคมต้องจ่าย 2 เท่าจากภาษีและเงิน สมทบรายเดือน (พวงชมพู ประเสริฐ, 2565)

สรุป การที่จะลดปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านสาธารณสุขได้ มีข้อเสนอแนะอยู่ 7 ข้อ ประกอบด้วย 1) กลไกอภิบาลระบบสุขภาพระดับชาติ 2) บูรณาการการบริหารจัดการระบบ ประกันสุขภาพ 3) การกระจายอำนาจการพัฒนาและจัดบริการสุขภาพสู่ระดับเขตและพื้นที่ใน ลักษณะพวงบริการ 4) การกำหนดเป้าหมายในการยกระดับและลดความเหลื่อมล้ำระหว่าง กองทุนและพื้นที่ 5) การแก้ไขปัญหาข้อมูลข่าวสารที่ไม่สมมาตรฐาน 6) การวางแผนกำลังคน

ด้านสุขภาพ และ 7) การกำหนดกลุ่มเป้าหมายผู้ด้อยโอกาสที่ต้องการการดูแลพิเศษ เช่น ผู้สูงอายุ ผู้พิการ เพื่อลดภาระของระบบในระยะยาว

ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา

ความเหลื่อมล้ำเป็นคำที่จะได้ยินมากในกระแสสังคมปัจจุบันนี้ ซึ่งแต่เดิมก็ได้มีการกล่าวถึงความเหลื่อมล้ำในรูปแบบของความแตกต่างหรือความไม่เท่ากัน แต่อีกสิ่งที่สำคัญที่เป็นปัญหาเรื้อรังมาอย่างยาวนาน คือ “ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา” ซึ่งมีสาเหตุหลักจากปัญหาความยากจน ทำให้ขาดโอกาสในการเข้าถึง การศึกษา นอกจากนี้ก็ยังเกี่ยวกับปัจจัยเฉพาะของผู้เรียนแต่ละคนไปจนถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา และนโยบายด้านการศึกษา ระดับประเทศด้วย

ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา หมายถึง ความไม่เท่าเทียมกันโอกาส สิทธิในการเข้ารับการศึกษา โดยหากพิจารณาถึงพื้นฐานที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียนแต่ละคน ปัจจัยทางด้านครอบครัว หรือความแตกต่างของแต่ละโรงเรียนที่นักเรียนแต่ละคนเข้าเรียนอยู่จะพบว่าปัจจัยทั้งหลายเหล่านี้ เป็นปัญหาที่เด็กไทยไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ความแตกต่างกันทั้งในด้านปริมาณ ความแตกต่างในผลลัพธ์ของการศึกษาต่างก็มีส่วน ทำให้เด็กแต่ละคนได้รับความรู้ความเข้าใจที่ไม่เท่ากัน จึงสะท้อนออกมาเป็นผลคะแนนสอบที่แตกต่างกัน วินิจ ฝาเจริญและคณะ (2564) ได้ทำการศึกษาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา คือ ความไม่เท่าเทียมกันของคุณภาพและมาตรฐานของการจัดการศึกษาที่นักเรียนนักศึกษาได้รับช่วงสถานการณ์ไวรัสโควิด-19 อันมีสาเหตุมาจากสภาพเศรษฐกิจ ปัจจัยภูมิหลังทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้เรียน รวมถึงคุณภาพและมาตรฐานที่แตกต่างกันของสถานศึกษาต่าง ๆ และระดับการศึกษาของผู้เรียนแต่ละช่วงชั้น ดังนั้น ในช่วงของการปรับวิถีชีวิตใหม่ที่มีการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม จึงเป็นผลกระทบโดยตรงต่อผู้เรียนที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อยและไม่มีโอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ ยิ่งทำให้โอกาสในการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาของเด็กและเยาวชนในสังคมและภูมิภาคลดน้อยลงไปด้วย ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะต่อการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของเยาวชนไทยไว้ 3 ประการ คือ 1) มุ่งเน้นการเพิ่มความเท่า

เทียมของโอกาสในการเลื่อนฐานะทาง สังคมโดยการปฏิรูปเชิงโครงสร้างใน 5 ประเด็น คือ การปฏิรูประบบภาษี การปฏิรูปที่ดิน การปฏิรูประบบสวัสดิการ การปฏิรูประบบการศึกษา และการปฏิรูประบบการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น 2) ยกระดับคุณภาพการศึกษา ให้สอดคล้องกับภูมิภาคสังคม โดยมุ่งเน้นให้สถาบันการศึกษาปรับหลักสูตรการศึกษาให้เข้ากับท้องถิ่น 3) เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการศึกษาที่สอดคล้องกับท้องถิ่น อย่างจริงจัง ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ รัชชดี แสงมเหหมัต (2560) ได้อธิบายว่าระบบ การศึกษาของไทยมีปัญหาในหลายด้านมาตั้งแต่อดีต และปัญหาที่มักจะถูกหยิบยกมากล่าวถึง ก็คือ เด็กและเยาวชนไทยไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาได้ และไม่ได้รับความใส่ใจในเรื่องนี้มาก เท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชนบท และจะส่งผลเลวร้ายไปกว่านั้น จากการมาของ ไวรัสโควิด-19 ที่ส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ก็ยิ่งทำให้สถานการณ์ทางการศึกษา แย่ลงไปกว่าเดิมหลายเท่า โดยความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจึงเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ 1) ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากภูมิลำเนาหรือพื้นที่ สภาพแวดล้อมและภูมิลำเนาของ ผู้เรียน ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเป็นอย่างมาก ซึ่งประชากรวัยเด็กในเขตเมืองจะมีโอกาสจะเข้าถึง การศึกษาได้ง่ายกว่าทั้งด้านระยะทางและคุณภาพของโรงเรียน 2) ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจของครอบครัว ครอบครัวที่มีฐานะ ทางเศรษฐกิจและสังคมดีนั้น จะสามารถส่งเสริมสนับสนุนให้บุตรหลานได้รับการศึกษาที่ดีได้ มากกว่า ก็เป็นที่ยอมรับกันอยู่แล้วนั้น ส่วนเด็กที่มาจากครอบครัวที่ยากจนขัดสนทั้งในเขต ชนบทและเขตเมืองก็จะมีโอกาสที่จะได้รับการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่าเช่นกัน และยังมีคุณภาพ ชีวิตที่ด้อยกว่าด้วย จากสภาพปัญหาทางการเงินในครัวเรือน จึงทำให้เด็กมักจะต้องออกจาก การศึกษากลางคันหรืออาจต้องเสียสละให้พี่น้องคนใดคนหนึ่งได้ศึกษาเล่าเรียนแทน และทำให้ บางครอบครัวไม่สามารถสนับสนุนให้บุตรหลานเรียนจนจบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ด้วย 3) ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากสถานะและวัฒนธรรมในครอบครัว วัฒนธรรมและวิถีชีวิต ของครอบครัวเป็นต้นทุนทางสังคมที่มีผลต่อการศึกษาของเด็ก จากการศึกษาพบว่าเด็กใน ครอบครัวที่มีทั้งพ่อและแม่ จะมีโอกาสได้เรียนตามเกณฑ์มากกว่าเด็กจากครอบครัวที่ขาดพ่อ แม่ หรือมีพ่อหรือแม่เพียงคนเดียว นอกจากนั้นความเชื่อวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตของพ่อและ แม่จะมีผลต่อโอกาสทางการศึกษาของเด็ก ครอบครัวที่พ่อแม่มีการศึกษา มักจะส่งเสริมและ ลงทุนทางการศึกษาให้กับบุตรมากกว่าครอบครัวที่พ่อแม่มีการศึกษาน้อย นอกจากนั้นยังมี

แนวโน้มว่าพ่อแม่ที่มีประสบการณ์ทางการศึกษาเช่นใด มักส่งเสริมลูกให้ไปในทิศทางเดียวกันด้วย

ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษามาจากสภาพทางสังคมไทย โดยมี 3 ประเด็น คือ 1) ภูมิฐานะสภาพแวดล้อมของเด็ก โดยในเขตเมืองมีโอกาสจะเข้าถึงการศึกษาได้ง่ายกว่า ทั้งคุณภาพและระยะทางของโรงเรียน 2) ฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจของครอบครัวที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี ส่วนใหญ่ไม่มีผลต่อการออกจากการศึกษากลางคันและยังได้รับการศึกษาตามที่ต้องการ 3) สภาพและวัฒนธรรมในครอบครัว เด็กในครอบครัวที่มีความพร้อมและอบอุ่นจะได้รับความใส่ใจจากผู้ปกครองทั้งพ่อและแม่ จะมีโอกาสได้เรียนตามเกณฑ์มากกว่าเด็กจากครอบครัวที่ขาดพ่อแม่หรือมีพ่อหรือแม่เพียงคนเดียว (ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี และ ภิญญา อนุพันธ์, 2564)

สรุป ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา มีสาเหตุมาจากปัญหาความยากจน ทำให้ขาดโอกาสในการเข้าถึง การศึกษา นอกจากนี้ก็ยังเกี่ยวกับปัจจัยเฉพาะของผู้เรียนแต่ละคน ได้แก่ ภูมิฐานะสภาพแวดล้อมของเด็ก ฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจของครอบครัว สภาพและวัฒนธรรมในครอบครัว เป็นต้น

แนวทางลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย

ความเหลื่อมล้ำเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทย คือแม้เศรษฐกิจจะมีการพัฒนาที่ดีต่อเนื่องช่วง 60 ปีที่ผ่านมา แต่ความเหลื่อมล้ำในประเทศกลับมีมากขึ้นและเลวร้ายลงต่อเนื่อง ในทางเศรษฐศาสตร์ความเหลื่อมล้ำจะมี 3 มิติหลัก คือ ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ ความเหลื่อมล้ำในความมั่งคั่งหรือทรัพย์สิน และความเหลื่อมล้ำในโอกาสของคนในสังคม เช่น โอกาสในการศึกษา โอกาสในการมีงานทำ โอกาสในการเข้าถึงสินเชื่อและได้รับบริการสาธารณสุข

การลดความเหลื่อมล้ำนับเป็นนโยบายเชิงโครงสร้างอย่างหนึ่งซึ่งที่ผ่านมาในอดีตประเทศไทยไม่สามารถประสบความสำเร็จในการดำเนินนโยบาย และต้องใช้เวลาอันจึงจะเห็นผลลัพธ์ก็ตาม ซึ่งที่ผ่านมานโยบายการแก้ปัญหาที่ยั่งยืนที่ปลายเหตุ และไม่ได้ทำอย่างเป็นระบบ เพื่อแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนในอนาคตข้างหน้าของการกำหนดนโยบายลดปัญหาความ

เหลื่อมล้ำ จึงควรให้น้ำหนักหรือความสำคัญกับนโยบายการเพิ่มโอกาสในการหารายได้ให้กับครัวเรือนขณะเดียวกันก็ต้องลดภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือนลงให้ได้ และการปฏิรูปการใช้จ่ายด้านภาษีและเงินโอน ซึ่งหากทุกภาคส่วนตระหนักถึงผลกระทบของปัญหาดังกล่าว และร่วมมือกันแก้ไขปัญหอย่างจริงจัง ก็จะทำให้เศรษฐกิจไทยกลับมาเติบโตได้อย่างเต็มศักยภาพเข้มแข็ง ทัวถึง และยังยืนมากขึ้นในอนาคต (พัชรีย์ สายบุญเรือน, 2564)

กลไกลดความเหลื่อมล้ำ

1) การแข่งขันและความเป็นเสรีของตลาด คือ ถ้าเศรษฐกิจยืนอยู่บนพื้นฐานของกลไกตลาดที่เน้นการแข่งขันและความเป็นเสรีของตลาด การแข่งขันจะเปิดโอกาสให้คนในสังคมสามารถแข่งขัน เพื่อสร้างฐานะและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ต่างจากเศรษฐกิจที่มีระบบผูกขาด ไม่มีการแข่งขันหรือมีการแข่งขันน้อยและไม่เป็นธรรม การจัดสรรทรัพยากรในระบบเศรษฐกิจแบบนี้ก็จะบิดเบือน ทำให้การกระจายรายได้แย่ง

2) ระบบภาษีต้องเป็นธรรม คือ มีอัตราภาษีก้าวหน้าที่คนที่มีรายได้มากควรเสียภาษีมากกว่าคนรายได้น้อยเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ รวมถึงต้องมีภาษีที่เก็บบนฐานของทรัพย์สิน คือมีทรัพย์สินมากก็เสียภาษีมาก เช่น ภาษีที่ดิน ภาษีรายได้จากทรัพย์สิน และภาษีมรดก

3) การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา การมีงานทำ การเข้าถึงสินเชื่อ บริการด้านสาธารณสุข รวมถึงการมีที่ดินเป็นของตนเอง สิ่งเหล่านี้จะเอื้อให้คนในสังคมสามารถปรับฐานะความเป็นอยู่ของตนเองได้ เป็นสิ่งที่ภาครัฐต้องทำให้เกิดขึ้น เช่น มีการปฏิรูปที่ดินทุนการศึกษา การปล่อยกู้ที่ไม่เน้นหลักประกัน เป็นต้น

4) การบังคับใช้กฎหมายที่เข้มแข็ง เพราะถ้าการบังคับใช้กฎหมายอ่อนแอ ก็จะสร้างแรงจูงใจให้คนอยากรวยโดยระบบค่าเช่า โดยการทุจริตคอร์รัปชันและการทำผิดกฎหมาย ทำให้ความเหลื่อมล้ำในประเทศยิ่งมีมากขึ้น นี่คือนโยบายของประเทศไทยต้องให้ความสำคัญและทำให้เกิดขึ้น ซึ่งในกรณีของประเทศไทย กลไกทั้งสี่ของเรามีปัญหา การแก้ไขความเหลื่อมล้ำในประเทศต้องเริ่มด้วยการปฏิรูปเศรษฐกิจให้กลไกลดความเหลื่อมล้ำ (กรุงเทพธุรกิจออนไลน์, 2565)

การลดความเหลื่อมล้ำจึงมีความสำคัญต่อการเพิ่มความสุขในสังคม หากต้องการเพิ่มความสุขให้คนในประเทศ แม้ในภาวะที่เศรษฐกิจชะลอตัวเช่นนี้ ก็สามารถกระทำได้ด้วยการกระจายรายได้และโอกาสทางสังคมให้เท่าเทียมกันมากขึ้น ซึ่งจะมีผลดีต่อคุณภาพชีวิตในระยะยาว ดีกว่าการทุ่มเททรัพยากรของประเทศไป เพื่อการเติบโตในระยะสั้นเท่านั้น เพราะรายได้ที่

เป็นตัวเงินหรือจีดีพีเพียงอย่างเดียว อาจไม่มีผลต่อการเพิ่มความสุขมวลรวมของคนในประเทศ มากเท่ากับการลดความเหลื่อมล้ำ หากเป้าหมายของการพัฒนาคือเป็นไปเพื่อความสุขของคน ในสังคมแล้ว มาตรการทางเศรษฐกิจควรเน้นและเป็นไปเพื่อลดความเหลื่อมล้ำเป็นหลัก เพิ่ม ความเท่าเทียมกันของโอกาสทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง มากกว่าการกระตุ้นเศรษฐกิจใน ระยะสั้น การแก้ปัญหาในเชิงโครงสร้างและการพัฒนาทักษะฝีมือให้คนทำงานที่จะสามารถ ทำงานได้ในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงเร็วต่อไปในยุคหลังโควิด-19 เป็นสิ่งที่จะต้องเตรียมอย่าง จริงจังเพื่อแก้ปัญหาในระยะยาว (เสาวลักษณ์ กิตติประภัสร์, 2564)

สรุป กลไกลดความเหลื่อมล้ำต้องกระจายรายได้และเพิ่มโอกาสทางสังคมให้เท่าเทียม กัน เช่น การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาของเด็กไทย การเสียภาษีที่เป็นธรรม การบังคับใช้ กฎหมายที่เข้มแข็งไม่เลือกปฏิบัติ เป็นต้น

ความเหลื่อมล้ำทางสังคมไทยในยุควิถีใหม่

ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยมีการพูดถึงมาอย่างยาวนาน มีการวิเคราะห์สาเหตุ ทางวิชาการกันมามากมาย แต่การแก้ไขในระดับโครงสร้างอย่างจริงจังยังไม่เกิดขึ้นอย่างมี ประสิทธิภาพ เราจึงเห็นปัญหานี้ยังคงอยู่แบบไม่มีทีท่าว่าจะดีขึ้นได้ในเร็ววัน ตรงกันข้ามดู เหมือนจะปัญหานี้จะมากขึ้น โดยความเหลื่อมล้ำในสังคมจะรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะ ท่ามกลางสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว และยังซ้ำเติมด้วยการ ระบาดของของโควิด-19 ที่มีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อเศรษฐกิจและสังคมทั่วโลก โดยเฉพาะ ต่อแรงงานไร้ฝีมือและคนด้อยโอกาสที่ไม่มีทางเลือกในการทำงานมากนัก ซ้ำเติมโอกาสทาง เศรษฐกิจและรายได้ที่น้อยอยู่แล้ว ปัญหาในสถานการณ์เช่นนี้ ที่มีช่องว่างทางเทคโนโลยี รวมทั้งช่องว่างทางรายได้และโอกาสในการทำมาหาเลี้ยงชีพ ยิ่งจะทำให้ความเหลื่อมล้ำหรือ ความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจสังคมมากขึ้นเรื่อย ๆ

ความเหลื่อมล้ำทางสังคมไทยในยุควิถีใหม่ คือ ความไม่เท่าเทียมกันในทุกเรื่อง ทุก พื้นที่ ทุกภาคส่วน และทุกเวลา ซึ่งความเหลื่อมล้ำมีอยู่ในทุกสังคม และเป็นสาเหตุที่นำไปสู่ ความขัดแย้งระหว่างคนในสังคมเดียวกันทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหา ความเหลื่อมล้ำยังคงมีอีกหลายมิติ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางชาติพันธุ์ ความเหลื่อมล้ำทางผิวสี

ความเหลื่อมล้ำทางเพศสภาพ ความเหลื่อมล้ำเพราะถิ่นที่อยู่อาศัย ความเหลื่อมล้ำด้านอายุ สังคม โอกาส ความเหลื่อมล้ำในด้านศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และรวมถึงความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยี (พระสมนึก อดตทีโป และ จักรี ศรีจารุเมธีญาณ, 2564)

แม้ประเทศไทยจะสามารถควบคุมการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ได้ดีเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก แต่ก็ยังเผชิญผลกระทบทางด้านสังคมและเศรษฐกิจอย่างรุนแรงที่สุดในรอบหลายปี ประชาชนทุกภาคส่วนไม่ว่าจะอายุเท่าไร เพศใด รวยหรือจนล้วนได้รับผลกระทบกันหมด แต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อกลุ่มคนจนและผู้ด้อยโอกาสมีความรุนแรงมากกว่า วิกฤตโควิด-19 จึงตอกย้ำความเหลื่อมล้ำที่เป็นปัญหาเรื้อรังของไทยให้มีความรุนแรงมากขึ้นในทุกมิติ เช่น ในช่วงโควิด-19 หลายบริษัทได้ทำการปรับรูปแบบการทำงานมาเป็นการทำงานในรูปแบบทางไกล แต่คนจนและกลุ่มเปราะบางโดยเฉพาะแรงงานที่มีทักษะระดับต่ำหรือทักษะระดับกลางมักประกอบอาชีพในภาคธุรกิจที่มีความจำเป็นต้องทำงาน ณ สถานที่ประกอบการ เช่น ธุรกิจบันเทิง ธุรกิจท่องเที่ยว ธุรกิจอุตสาหกรรม หรือแม้ทำงานในธุรกิจที่สามารถทำงานทางไกลได้ แต่คนจนที่มีรายได้ก็น้อยมักมีความไม่พร้อมด้านทักษะเทคโนโลยีดิจิทัลหรือการขาดเครื่องมืออุปกรณ์ ทำให้แรงงานกลุ่มนี้มีความเสี่ยงต่อการตกงานและรายได้ลดลงมากกว่ากลุ่มอื่น

นอกจากได้รับผลกระทบแรงกว่าแล้ว คนจนและกลุ่มเปราะบางมักมีความสามารถในการรับมือกับการขาดรายได้ก็น้อยกว่าคนกลุ่มอื่น กล่าวคือมีเงินออมสะสมน้อยกว่า มีความสามารถในการเข้าถึงสินเชื่อในระบบน้อยกว่า การเข้าถึงมาตรการช่วยเหลือจากภาครัฐก็เป็นไปอย่างไม่ทั่วถึง ทำให้คนจนและกลุ่มเปราะบางที่ได้รับผลกระทบอย่างหนัก อาจจะต้องขายสินทรัพย์ หรือก่อหนี้สินเพิ่มขึ้น วิกฤตโควิดจึงได้เพิ่มความเสี่ยงให้คนที่จนอยู่แล้วสินทรัพย์หดหาย รายได้ลดลง และทำให้ความเหลื่อมล้ำทางรายได้รุนแรงขึ้น ทั้งนี้ความเหลื่อมล้ำทางรายได้จะสูงขึ้นแล้วความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาก็สูงขึ้นด้วย คนจนและกลุ่มเปราะบางเป็นกลุ่มที่ขาดความสามารถในการเรียนทางไกล เนื่องจากขาดอุปกรณ์ ขาดอินเทอร์เน็ตที่ดี และสถานที่อาจไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียน พ่อแม่ก็มักไม่พร้อมหรือไม่มีศักยภาพในการสอนหรือร่วมทำกิจกรรมกับลูกที่บ้าน และในบางกรณีที่พ่อแม่ขาดรายได้รุนแรง เด็กก็อาจต้องพักการเรียนเพื่อไปช่วยหารายได้อีกด้วย

ผลกระทบทางด้านสุขภาพต่อคนจนก็มากกว่าคนรวย เนื่องจากอาการป่วยจากโรคโควิด-19 มักร้ายแรงสำหรับผู้ป่วยที่มีสุขภาพไม่ดี ซึ่งโดยปกติคนจนก็มักเป็นกลุ่มที่มีสุขภาพและโภชนาการด้อยกว่าคนทั่วไป และจากการสำรวจยังพบว่าประชาชนระบุว่า การเข้าถึงบริการ

ทางการแพทย์ทำได้ยากลำบากมากขึ้น ซึ่งคนที่มีทรัพยากรเพียงพอนั้นมีทางเลือกอื่นที่สามารถทดแทนการไปหาแพทย์ได้ในขณะที่คนจนนั้นทำไม่ได้ โดยรวมแล้วโควิด-19 จึงทำให้ช่องว่างความแตกต่างในทุนมนุษย์ห่างกันมากขึ้น ทำให้ความเหลื่อมล้ำที่มากขึ้นอาจไม่หายไปหรือกระทั่งเพิ่มสูงขึ้นหลังการระบาดของโควิด-19 กล่าวคือ วิฤตครั้งนี้ขยายช่องว่างความแตกต่างในทุนมนุษย์และทุนกายภาพระหว่างคนจนและคนรวย และอาจส่งผลให้ระดับการผูกขาดในตลาดสูงขึ้น เนื่องจากการสูญหายของธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลางในช่วงการระบาดตลอดจนเพิ่มระดับความเหลื่อมล้ำด้านการถือครองทรัพย์สินให้สูงขึ้นอันมาจากผลพวงของการเพิ่มขึ้นของความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ซึ่งอาจส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสและโครงสร้างอำนาจทางการเมืองอีกทอดหนึ่ง อย่างไรก็ตามวิฤตครั้งนี้ได้ทำให้ประชาชนจำนวนมากได้หันมามองเห็นปัญหาของความเหลื่อมล้ำและได้มีประสบการณ์ตรงกับระบบสวัสดิการของรัฐ ซึ่งอาจทำให้ทัศนคติของประชาชนเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เอื้อต่อการผลักดันนโยบายการแก้ไขปัญหาคือความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย ดังนั้น วิฤตครั้งนี้อาจเป็นโอกาสที่ดีในการลงมือผ่าตัดโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นใหม่และปัญหาเรื้อรังที่มีอยู่แล้วในคราวเดียว เพื่อนำไปสู่การฟื้นตัวและการเติบโตอย่างทั่วถึงในระยะยาว (ภาคภูมิ จตุพิตรจันทร์ และ ไตรสรณ์ ธิรชีวานนท์, 2563)

นับตั้งแต่การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตเปรียบเสมือนความจำเป็นพื้นฐาน “ปัจจัยที่ห้า” ของทุกคน เพราะชีวิตยุคนิวนอร์มอลทำให้เราต้องรักษาระยะห่าง ทุกคนเก็บตัวอยู่กับบ้าน โลกออนไลน์จึงกลายเป็นโลกใบเดียวที่เชื่อมผู้คนเข้าหากัน รวมไปถึงการได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐผ่านระบบการลงทะเบียนรับสิทธิออนไลน์ ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ หากใครยังเข้าไม่ถึงโลกออนไลน์พวกเขาก็จะขาดโอกาสในการเข้าถึงความช่วยเหลือต่าง ๆ ตามไปด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะในกลุ่มคนเปราะบาง ซึ่งมีต้นทุนชีวิตต่ำกว่าคนทั่วไป โอกาสที่พวกเขาจะถูกความเหลื่อมล้ำทับซ้อนสูงขึ้นในสังคมยุคดิจิทัลจึงมีมากขึ้นตามไปด้วยเช่นกัน ดังที่ Change Fusion, (2563) ได้นำเสนอบทความเรื่อง “โควิด-19 คิดแต่ไม่ถึงกับความเหลื่อมล้ำยุคดิจิทัล” ในเวทีสัมมนานักคิดดิจิทัลครั้งที่ 14 ได้สรุปความเหลื่อมล้ำดิจิทัลออกมา 4 มิติ ดังนี้

มิติที่หนึ่ง ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต

เนื่องจากข้อมูลการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของแต่ละหน่วยงานมีความแตกต่างกันไป แต่เราก็สามารถประเมินการเข้าไม่ถึงอินเทอร์เน็ตของคนไทยว่ามีอย่างน้อย 10 ล้านคน โดยพิจารณาจากข้อมูลปี 2562 ของสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ระบุว่ามีคนใช้อินเทอร์เน็ต 50.1 ล้านคน จากประชากรทั้งหมด 66.5 ล้านคน แสดงว่ามีคนหายไป 16 ล้านคน โดยทาง กสทช. ให้ความสำคัญไว้เล็ก ๆ ในเว็บไซต์ว่ายังไม่รวมโครงการอินเทอร์เน็ตประชารัฐที่เข้าถึงคนอีก 20 ล้านคน ขณะที่สำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2561 มีการสำรวจผู้ใช้เครื่องมือดิจิทัลที่อายุมากกว่า 6 ปีขึ้นไป โดยสุ่มตัวอย่างให้เท่ากับประชากรทั้งประเทศได้ ได้คำตอบว่า 40% ของไม่เคยใช้อินเทอร์เน็ต การเข้าไม่ถึงอินเทอร์เน็ตดังกล่าวทำให้ผู้นั้นต้องเสียสิทธิ์ในการเข้าถึงเงินเยียวยาจากภาครัฐไปโดยปริยาย ยกตัวอย่างเช่นโครงการ “เราไม่ทิ้งกัน” ที่รัฐบาลจ่ายเงินเยียวยา 5,000 บาท เป็นเวลา 3 เดือน ระหว่างเดือนเมษายน-มิถุนายน 2563 ในช่วงดังกล่าวมีรายงานว่าคนจำนวนไม่น้อยที่เข้าไม่ถึงการลงทะเบียนออนไลน์

มิติที่สอง การเข้าไม่ถึงเท่ากับความเสียชีวิต

ในช่วงวิกฤติโควิดที่ผ่านมา ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตมีความหมายเท่ากับการเสียชีวิตเพราะขาดความรู้ในการป้องกันโรค หรือขาดข้อมูลอัปเดตเกี่ยวกับการแพร่ระบาดตามสถานที่ต่าง ๆ หรือเสี่ยงอดอยากขาดความช่วยเหลือต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางเข้าถึงสิทธิเหล่านี้น้อย เพราะหากประชาชนเข้าไม่ถึงเว็บไซต์หรือเฟสบุ๊กของศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ก็ต้องรอดิตตามผ่านสื่อดั้งเดิม เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ที่อาจไม่ทันทั่วถึง

มิติที่สาม ทักษะดิจิทัลกับการตรวจสอบข่าวปลอม

การขาดทักษะในการใช้ชีวิตบนโลกดิจิทัลที่เห็นได้ชัดช่วงวิกฤติไวรัสโควิด-19 คือ การส่งต่อข่าวปลอม แต่โชคดีที่ในประเทศไทยยังไม่มีใครเสียชีวิตจากการหลงเชื่อแล้วทำตามข้อมูลที่ เป็นข่าวปลอมเหล่านั้น รวมถึงการใช้เครื่องมือดิจิทัลอย่างไม่รู้เท่าทัน แม้อันหนึ่งจะมีการใช้อย่างสร้างสรรค์ เช่น เปิดเพจรวมหางานในท้องถิ่น หรือสอนเทคนิคขายของออนไลน์ แต่อีกด้านหนึ่งการขายบริการทางเพศหลากหลายรูปแบบและการชักชวนให้เล่นการพนันออนไลน์ก็เพิ่มขึ้นเช่นกัน

มิติที่สี่ พลเมืองดิจิทัลกับการลดความเหลื่อมล้ำ

ในช่วงโควิด-19 ที่ผ่านมา ปัญหาความเหลื่อมล้ำที่เห็นได้ชัดอีกเรื่องหนึ่ง คือ รัฐยังไม่ค่อยอยากเปิดเผยข้อมูล เช่น มีความพยายามของนักเทคโนโลยีในประเทศไทยในการทำแอปพลิเคชันที่ระบุที่ตั้งร้านขายหน้ากากอนามัย แต่เพราะขาดการสนับสนุนจากภาครัฐทำให้ข้อมูลมีความคลาดเคลื่อน ซึ่งต่างจากได้วันที่รัฐส่งเสริมอย่างเต็มที่ จนแอปแบบเดียวกันสามารถระบุได้อย่างแม่นยำทั้งที่ตั้งร้านค้าและจำนวนหน้ากากที่แต่ละร้านมี ดังนั้น การสร้างพลเมืองดิจิทัลขึ้นมามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสังคมในช่วงสถานการณ์วิกฤตร่วมกับภาครัฐจึงเป็นเรื่องจำเป็น เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความช่วยเหลือผ่านเครื่องมือต่าง ๆ ได้มากขึ้น (กรุงเทพธุรกิจ, 2564)

สรุป ความเหลื่อมล้ำทางสังคมไทยในยุควิถีใหม่ เป็นความเหลื่อมล้ำในช่วงวิกฤติไวรัสโควิด-19 คือ ประชาชนเข้าไม่ถึงอินเทอร์เน็ตที่เป็นปัจจัยพื้นฐานในยุคนิวนอร์มอล ทำให้เกิดปัญหาขึ้นก็คือ ประชาชนยังเข้าไม่ถึงโลกออนไลน์ยังขาดโอกาสในการเข้าถึงความช่วยเหลือต่าง ๆ โดยเฉพาะในกลุ่มคนเปราะบาง ซึ่งมีต้นทุนชีวิตต่ำกว่าคนทั่วไป โอกาสที่พวกเขาจะถูกความเหลื่อมล้ำทับซ้อนสูงขึ้น เช่น การได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐผ่านระบบการลงทะเบียนรับสิทธิออนไลน์ เป็นต้น

บทสรุป

ความเหลื่อมล้ำเป็นบ่อเกิดปัญหาหลากหลายของสังคมไทยในปัจจุบัน และเป็นสาเหตุที่นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างคนในสังคมเดียวกันทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำยังคงมีอีกหลายมิติ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางชาติพันธุ์ ความเหลื่อมล้ำทางผิวสี ความเหลื่อมล้ำทางเพศสภาพ ความเหลื่อมล้ำเพราะถิ่นที่อยู่อาศัย ความเหลื่อมล้ำด้านอายุ สังคม โอกาส ความเหลื่อมล้ำในด้านศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ แต่ในปัจจุบันเป็นยุคที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของทุกคน ยิ่งวิกฤตสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้มีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อเศรษฐกิจและสังคมอย่างมาก โดยเฉพาะคนด้อยโอกาสที่ไม่มีทางเลือกในการทำงานมากนัก ขาดโอกาสทางเศรษฐกิจและรายได้ที่น้อยอยู่แล้ว จึงเป็นปัญหาช่องว่างทางรายได้และโอกาสในการทำมาหาเลี้ยงชีพ ยิ่งจะทำให้ความ

เหลื่อมล้ำหรือความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจสังคมมากขึ้นเรื่อย ๆ ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ หากใครยังเข้าไม่ถึงโลกออนไลน์พวกเขาก็จะขาดโอกาสในการเข้าถึงความช่วยเหลือต่าง ๆ ตามไปด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะในกลุ่มคนจน ซึ่งมีต้นทุนชีวิตต่ำกว่าคนทั่วไป โอกาสที่พวกเขาจะถูกละเลยหรือความเหลื่อมล้ำทับซ้อนสูงขึ้นในสังคมยุคชีวิตวิถีใหม่จึงมีมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กมลพร กัลยาณมิตร. (2559). การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงลดความเหลื่อมล้ำในสังคม. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 5(1), 217-230.
- กรุงเทพธุรกิจ. (2564). ยุคโควิดคิดแต่ไม่ถึงความเหลื่อมล้ำทับซ้อนยุคดิจิทัล. เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2565 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/126779>.
- กรุงเทพธุรกิจออนไลน์. (2565). แนวทางลดความเหลื่อมล้ำ. เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2565 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/126241>.
- ชลาทิพย์ ถิรสุนทรากุล. (2565). สรุปรูป 20 ข้อ ปัญหาความเหลื่อมล้ำไทยกำลังจะเป็น “สังคมขมขื่น” เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2565 จาก <https://workpointtoday.com/20-to-solve-the-problem-of-inequality/>.
- ณัฐดนัย แก้วโพนงาม. (2561). ความเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียมทางสังคมที่มีผลต่อการทุจริตคอร์รัปชันในจังหวัดชัยภูมิ. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, 7(2), 142-154.
- ไททัศน์ มาลา. (2554). การเมืองเรื่องความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย : บทเรียนวิกฤติและความท้าทาย. เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2565 จาก <http://huso.vru.ac.th/mis/upload/teacher/files/master-108-1483624805.pdf>.
- ไทยโพสต์ออนไลน์. (2565). ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ : มุมมองจากชนบท. เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2565 จาก <https://www.thaipost.net/main/detail/114472>.
- ธนรัตน์ เขียวลายเลิศ. (2565). ‘ความเหลื่อมล้ำ’ ในระบบสาธารณสุขตัวการซ้ำเติม ‘กลุ่มเปราะบาง’ งานวิจัยแนะรวม ‘บัตรทอง-ชรก.-สปส.’ เพื่อทุกคนเข้าถึงบริการอย่างเท่า

- เทีย ม . เรีย ก ใ ช้ เมื่ อ 25 กั น ย า ย น 2565 จ า ก
<https://www.thecoverage.info/news/content/3571>.
- ธนาคารเกียรตินาคินภัทร. (2561). เจาะลึกความเหลื่อมล้ำไทยแก้ได้ไหมแก้อย่างไร. เรียกใช้
 เมื่อ 25 กันยายน 2565 จาก <https://thaipublica.org/2021/04/kkp-research27/>.
- ธันวา ใจเที่ยง และคณะ. (2555). ประวัติศาสตร์แห่งชนชั้นและความเหลื่อมล้ำทางภาษาและ
 วัฒนธรรมชนชาติพื้นเมืองในสังคมลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง. วารสารรัฐศาสตร์และ
 นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์, 1(1), 126-145.
- ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี และ ภิญญา อนุพันธ์. (2564). ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในสถานการณ์
 การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. วารสารวิชาการรัตนบุศย์
 (RATANABUTH JOURNAL), 3(2), 63-68.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2561). ความเหลื่อมล้ำทางการเมือง. เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2565 จาก
https://www.matichon.co.th/article/news_1177141.
- นรินทร์ บุญสิงห์. (2563). วิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุของความเหลื่อมล้ำทางสังคมกับการเข้าถึง
 บริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ คนพิการและผู้ป่วยเอดส์ที่อาศัยอยู่ในจังหวัด
 อุบลราชธานี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น, 17(2),
 62-73.
- พระเชมทัต สีสสาโร. (2560). การวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์เพื่อลดปัญหาความเหลื่อม
 ล้ำในสังคมไทยอย่างยั่งยืน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
 กรณราชวิทยาลัย.
- พระสมณีก อุตตที่โป และ จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2564). พุทธศาสนากับความเหลื่อมล้ำทาง
 สังคมไทยในศตวรรษที่ 21. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 1(4), 39-48.
- พวงชมพู ประเสริฐ. (2565). ระบบบริการสาธารณสุขคนไทยเข้าถึงแต่ยังไม่เหลื่อมล้ำ. เรียกใช้
 เมื่อ 25 กันยายน 2565 จาก <https://www.komchadluek.net/kom-lifestyle/338987>.
- พัชรี สายบุญเอื้อน. (2564). นโยบายของภาครัฐกับแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ. วารสาร มจร.
 เลย บริทัศน์, 2(1), 151-161.

- ภรณ์ยู มายูร และ อลงกรณ์ อรรถแสง. (2561). บทบาทของศูนย์ดำรงธรรมอำเภอในการแก้ไขปัญหา ความเหลื่อมล้ำในเขตอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม. วารสารการเมืองการปกครอง, 8(1), 81-94.
- ภาคภูมิ จตุพิชพรจันทร์ และ ไตรสรณ์ ธิรชีวานนท์. (2563). การจัดการความเหลื่อมล้ำจากวิกฤตโควิด. เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2565 จาก <https://tdri.or.th/2020/10/inequalities-in-the-time-of-covid-19/>.
- รัชติ แสงมหะหมัต. (2560). ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา : คุณภาพสังคมที่คนไทยมองเห็น. วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, 8(1), 33-66.
- วินิจ ฝาเจริญ และคณะ. (2564). ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของพลเมืองไทยวัยเรียนกับสถานการณ์การเรียนออนไลน์ในยุคไวรัสโควิด-19. วารสารปัญญาปณิธาน, 6(1), 1-14.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (2565). การลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจโดยมาตรการทางการคลัง. เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2565 จาก <http://prp.trf.or.th/trf-policy-brief/>.
- เสาวลักษณ์ กิตติประภัสร์. (2564). ลดความเหลื่อมล้ำเพื่อเพิ่มความสุขของสังคม. เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2565 จาก <https://www.isranews.org/article/isranews-article/96918-social-5.html>.
- ไสว วีระพันธ์ และ ชีรภัทร ถิ่นแสนดี. (2564). ความปกติใหม่ทางการศึกษากับความเหลื่อมล้ำที่มากยิ่งขึ้น. วารสารวิชาการรัตนบุศย์ (RATANABUTH JOURNAL), 3(2), 69-83.
- อรอนงค์ ทวีปรีดา. (2559). การกระจายและความเท่าเทียมของโอกาสทางการศึกษาและบทบาทการใช้จ่ายของภาครัฐ. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อำนาจ มงคลสืบสกุล. (2563). ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยกับสิทธิมนุษยชน : ความเปราะบางของสังคมในสถานการณ์ปัจจุบัน. เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2565 จาก <http://ucl.or.th/?p=3472>.
- Change Fusion, (2563). ‘พลเมืองดิจิทัลในการรับมือยุคนิวนอร์มอล’ ถอดบทเรียนวิกฤติโควิด จาก มุมนักคิดหลากหลายวงการ. เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2565 จาก <https://blog.cofact.org/digitalnewnormal/>

